

Олена ДРИК,
старший учитель
спеціалізованої школи № 260
з поглибленим вивченням
української мови та літератури
м. Києва

«ЯК ТЕБЕ НЕ ЛЮБИТИ, КИЄВЕ МІЙ...»

Спарений урок української мови в 10 класі

Тема. Практична стилістика і культура мовлення. Морфологічні засоби стилістики.

Мета: узагальнити й систематизувати здобуті знання учнів про стилістичні функції частин мови та вдосконалювати вміння спостерігати за живописним значенням їх у мовленні; розвивати логічне й асоціативне мислення, спостережливість, творчі здібності; виховувати мовне чуття і смак, естетичні почуття; прищеплювати любов до рідного міста.

Тип уроку: урок удосконалення опорних мовних умінь та мовленнєвого розвитку.

Форма уроку: урок-панорама.

Обладнання: аудіозапис пісні «Києве мій» (сл. Д.Луценка, муз. П.Майбороди); репродукції картин Сергія Брандта із серії «Види Києва».

Проектна діяльність: повторити історію розвитку Києва, згадати визначні місця міста, створити вільне висловлювання або поезію.

Епіграф: ...він стоїть не на горбах,
а на Софійських фресках, на фронтонах,
Успенського собору, куполах,
на різьбленні, на мармурі й іконах,
на тих пілонах і пілястрах, на
фасадах тих у плетиві ліпному,
що ними, певна чару, давнина
сучасну присоромлює сірому...

Володимир Базилевський

Перебіг уроку

З'ясування емоційної готовності до уроку.

Актуалізація опорних знань.

Звучить уривок пісні «Києве мій».

Бесіда

Які почуття навіяла улюблена мелодія киян?

Хто написав слова пісні?

Назвіть автора музики.

♦ Розгляньте серію картин сучасного художника Сергія Брандта «Види Києва». Назвіть мальовничі пейзажі та визначні пам'ятки Києва. («Кий, Щек, Хорив та Либідь», «Пам'ятник княгині Ользі»,

Кий, Щек, Хорив та Либідь

«Лавра. Осінь», «Золоті ворота. Пам'ятник Ярославу Мудрому», «Софійська площа», «Андріївська церква».)

Яким настроєм пройняті картини?

Які думки, асоціації вони пробуджують?

Назвіть кольори, що переважають на полотнах.

Спробуйте пояснити вибір художника.

Робота з епіграфом. Прочитайте епіграф уроку.

Як слово допомагає нам пізнати світ прекрасного?

«Незакінчене речення».

Для мене рідне місто ...

Учитель. Кияни пишуться тим, що живуть у столиці України. Київ – це політичний та адміністративний центр нашої держави, осередок духовного, культурного, історичного, науково-освітнього

Пам'ятник княгині Ользі

життя українців, одне з найбільших і найстаріших міст Європи. Ми вдячні долі за те, що нам пощастило тут жити і творити. Отже, урок присвячуємо місту Києву. Ми – зодчі нашого міста, тому що кожен із нас вкладає свою часточку в його розвиток. На уроці ваш будівельний матеріал – Слово. Спроєктуємо план нашої роботи.

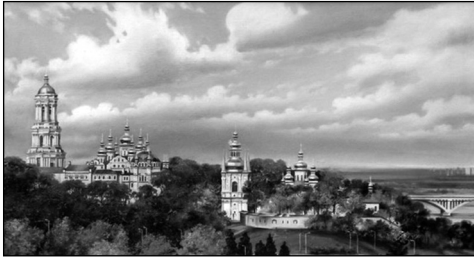
Запис на дошці:

1. Прослухати аудіозапис пісні «Києве мій».
2. Бесіда за серією картин сучасного українського художника Сергія Брандта «Види Києва».
3. Побудова вільних висловлювань, поезій, присвячених Києву (презентація домашнього завдання).
4. Виразне читання літературних пейзажів («Мікрофон»).
5. Стилiстичне дослідження (робота у групах).
6. Конкурс «Кросворд».
7. Створення вільних висловлювань (робота у групах).
8. Редагування та оцінювання творчих робіт, зіставлення учнівських творів з авторським взірцем.
9. Підбиття підсумків. Домашнє завдання.

II. Узагальнення мовного матеріалу і розвиток словесної творчості.

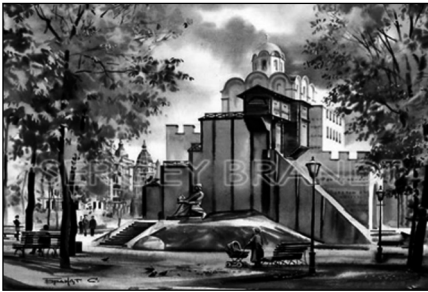
Актуалізація суб'єктного досвіду.

1-й учень. Я – киянин і дуже люблю своє місто. Коли ходжу його вулицями, воно надихає мене на творчість. Особливо подобається бувати на Андріївському узвозі й милуватися витворами мистецтва. Думаю, що саме тут душа міста, бо хто сюди приходить – збагачується духовно, стає відвертим та щирим. Люблю дивитися на Дніпро з його високих круч. Саме на них стоїть величаво увінчана Свято-Успенська, Києво-Печерська лавра – колиска чер-

Лавра. Осінь

нецтва на Русі й твердиня православної віри. Увесь Київ зітканий із мережива скарбів мистецтва й архітектури. Це Софія Київська, Михайлівський Золотоверхий собор, Андріївська церква. Вражає своїм багатством пам'ятка історії середини XVIII ст. Маріїнський палац. Київ вабить нас будь-якої пори року. Влітку храми міста потопують у зелені парків та скверів, а восени оксамитовий колір зливається із

Золоті ворота. Пам'ятник Ярославу Мудрому

золотом куполів, які в сонячну днину сягають небес, – і тоді на місто лягає Божа благодать.

2-й учень. Височіє на дніпровських схилах
Матір міст руських – Київ.
І йшли прочани до місць святих
З низьким поклоном до пращурів своїх.
Духовні символи народу –
Софія Київська і Золоті ворота,
Печерська лавра і церкви...
У цих святинях чути предків голоси.

Від Володимирської гірки до Подолу
Лечу я над простором.
І в'ється стрічкою униз
Старий Андріївський узвіз.

Дніпро... Тихенько вітер віє,
А хвили б'ють, шепочуть і радіють:

Над Києвом тремка блакить –
І місто-красень золотом горить.

О Дрик

«Мікрофон». Додержуючи правил виразного читання, озвучте художні описи київських краєвидів. (Учні одержують картки з надрукованими текстами.)

1. Коли мені кажуть «Київ», я бачу Дніпро. Стоячи на Володимирській гірці, я хвилююся над неосяжним простором, що відкривається моїм очам униз, і в мене таке відчуття, наче я – птах, мовби лечу я, розпластавши руки-крила, заточую великі крила над тим чарівним світом, який лежить унизу. Колись наш пращур теж отак зупинився на Київській горі над Боричевим узвозом і теж зазнав, певне, отакого почуття падіння-польоту і навіки сподобав це місце (П.Загребельний).

2. Сонячний Київ і Бульвар Шевченка... Буйні каштани стоять безкінечною шпалерою й тримають на сонці чудесні свічі – свічі своїх квіток. Каштани, наче великі панікадила, парадно розставлені на вулицях, встромлені в чорну, зволожену майським дощем землю. Вони стоять і триумфально кадять в небо золотим пилом, пахощами, буйним пафосом цвітіння, а на листках і на свічках квіток мерехотять дощинки, діаманти краплин, випромінюючи веселки (І.Багрянний).

3. Яка широчінь! Який величезний простір! Але це не однотонна широчінь степів, або морів, або піскуватої пустині. Під лиснючим, помальованим усякими кольорами велетенським шатром ніби був розстелений квітчастий, без міри широкий килим. Луки на Оболоні лиснять зеленою травою. По рівнині Дніпро звивається трьома закрутами й ховається за вишгородським крутим виступом гори десь у сизій далечі. Вода лиснить сріблястим білим одлиском од неба, наче чиясь рука кинула на луки й побгала біло-сріблясту стрічку (За І.Нецум-Левицьким).

4. Уклін тобі, моє місто!.. Ти справді для нас усіх найчудовіше, найкрасивіше місто у світі... Диво-Софія, немовби стомлена віками. Засумований на Володимирській гірці Мономах. Вогненний кінь Богдана, незримо прикутий до п'єдесталу. Андріїв-

Софіївська площа

ський собор – шедевр Варфоломія Растреллі. Дві Аскольдові могили – одна на кручах, друга – в атрі. Сам Дніпро, оспіваний у легендах та піснях. Чарівна Русанівка – київська Венеція. Гостинне

метро – для закоханих у зимову пору. Численні парки й сади... (За В.Земляком).

Стилістичне дослідження. Які відчуття зроджують прочитані уривки? Зіставте ці художні тексти зі своїми роботами. Чия робота сподобалася найбільше? Чому? Спробуйте знайти найважливіші для висловлювань слова і словосполучення, які передають неповторність образів. Виділіть їх.

Робота у групах.

1-ша група.

Підкреслити дієслова та дієслівні форми. (Текст 1–2.)

За допомогою яких дієслів та їхніх форм змалювано зриму панораму міста? (Текст 1.)

Знайти однорідні присудки в реченні, визначити вагомість їх у тексті. Змоделювати схему останнього речення. (Текст 2.)

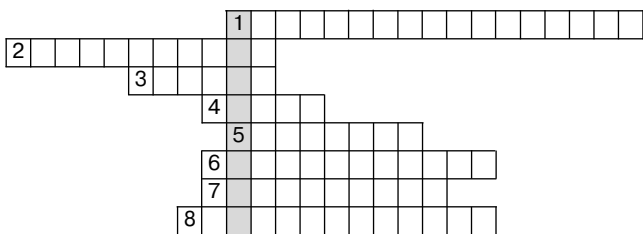
2-га група.

Підкреслити прикметники, які змальовують широчінь простору. Яка їхня роль у створенні пейзажу? (Текст 3.)

На які слова падає логічний наголос? Чи передають вони захоплення письменника сучасним містом? Підкреслити їх. Чому в тексті переважають власні назви? (Текст 4.)

Порівняти два тексти. Якими засобами передано контраст минулого і сучасного?

Конкурс «Кросворд». Відгадати назви визначних місць Києва. Якщо правильно розв'язати кросворд, то в центральній колонці можна прочитати назву головної вулиці міста.

1. Академія на Контрактовій площі. (Києво-Могилянська.)

2. Живописний палац біля Верховної Ради, церемоніальна резиденція Президента України. (Маріїнський.)

3. Ворота, що їх збудував Ярослав Мудрий; у 1648 р. біля цих воріт кияни зустрічали Богдана Хмельницького після перемоги під Жовтими Водами. (Золоті.)

4. Яр, що став місцем масових розстрілів під час Другої світової війни. (Бабин.)

5. Гора на честь одного з братів-засновників Києва. (Щекавиця.)

6. Майдан на місці Козиного болота. (Незалежності.)

7. Найглибша станція метрополітену. (Арсенальна.)

8. Собор, який знаходиться біля фунікулера, Володимирської гірки та Софії Київської. (Михайлівський.)

◆ Технічний прогрес пов'язаний із незворотними змінами, що впливають на екологію міста та здоров'я його населення. Тому стан довкілля як складова частина державної демографічної політики – питання гостре.

Андріївська церква

Доберіть слова та словосполучення, які характеризують сучасне місто.

Київ – сонячний, вічно молодий, у неспинних змінах...

Створення вільних висловлювань.

Ключові слова: демографічні процеси, екологічна криза, інтоксикація, техногенне забруднення.

Робота у групах.

1-ша група. Продовжіть вільне висловлювання, у якому було б висвітлено міркування: «Що я можу зробити для рідного міста».

Київ – місто сучасне. Воно славиться історичними місцями й величними новобудовами. Проте з кожним роком погіршується екологічний стан міста, що не може не викликати занепокоєння...

2-га група. Скласти вірш або гасло, в якому порушується тема екології.

3-тя група. Підготувати короткий репортаж на тему «Чи є в Києві проблеми з водою?»

III. Рефлексивно-оцінювальний етап.

Обговорення та аналіз творів.

Чим радує сьогоднішня, а що викликає біль, прикрість? Хто з учнів переконливіше виклав свої думки?

Зіставте свої твори з поезією Л.Костенко:

Загидили ліси і землю занедбали.
Поставили АЕС в верхів'ях трьох річок.
То хто ж ви є, злочинці, канибали?!
Ударив чорний дзвін. І досить балачок.

Зробіть висновок: чи можна словом зупинити байдужість і підвищити відповідальність за долю людства?

Домашнє завдання (на вибір).

1. Записати вдосконалений варіант своєї творчої роботи.

2. Скласти твір-роздум «Мій внесок у розвиток Києва».

3. Створити проект «Сьогодні довкілля Києва – завтра майбутнє киян».